FVRIÆ PRAEDICANTIVM AVGVSTÆ VINDELICORVM QVINTVM EVANGELIVM EVANGELIZANTIVM

Ob

EXAMEN RELATIONIS CAMBILHONICAE, IN IACOBVM GRETSERVM & CONRADVM VETTERVM, Societatis IESV Sacerdotes, excitatæ & irritatæ.

NVNC AB IISDEM Citharâ Dauidicâ iterum pacatæ & placatæ.

Cum gratia & priuilegio sacræ Cæs. Maiest.

INGOLSTADII,

Ex Typographeo ADAMI SARTORII.

ANNO M. DC. X.

Paulus lib. 5. Recept. Sententiarum Tit. 4.

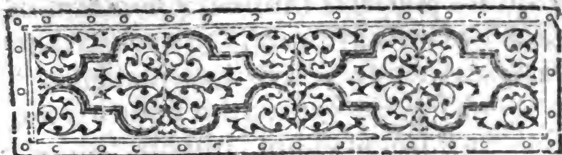
In eos Auctores, qui famosos libellos in contumeliam alterius proposuerint, extra ordinem vsque ad relegationem insulæ vindicatur.

Maledictum, deniq; conuitium publicè factum ad iniuriæ vindictam reuocatur; quo facto condemnatus famosus efficitur.

Non tantum is, qui maledictum aut conuitium ingesserit, famosus efficitur, sed & is, cuius ope consilioúe factum esse dicitur.

L. *Item apud Labeonem.* ff. *de iniuriis. Ait prætor*: QVI ADVERSVS BONOS MORES CONVICIVM CVI FECISSE, CVIVSVE OPERA FACTVM ESSE DICETVR, QVO ADVERSVS BONOS MORES CONVICIVM FIERET, IN EVM IVDICIVM DABO.

INSTRV-

INSTRVCTIO LECTORIS DE ORIGINE ET CAVSSA HVIVS CONTROVERSIÆ ATQVE SCRIPTIONIS.

DE Israëlitarum Rege Saule & B. Dauide scriptum est lib. 1. Regum cap. 16. *Quandocunque Spiritus Domini malus arripiebat Saul, Dauid tollebat citharam, & percutiebat manu sua, & refocillabatur Saul, & leuius habebat, recedebat enim ab eo Spiritus malus.*

Quod Dauid olim fecit; idem & mihi nunc faciendum video. Arripuit malus Spiritus Prædicantes Augustanos, Spiritus, inquam, furoris, insaniæ, mendacij, calumniæ, lœdoriæ, clamant, vociferantur, boant, tonant, fulminant: Et in me, ac P. Conradum Vetter, non vnam, vt Saul in Daui-

1. *Reg.* 18. & 19. dem; ſed plurimas immenſæ *furiæ* & maledicentiæ lanceas vibrant. Quæ cauſſa tantæ maniæ? Attende, mi lector, & intelliges.

Edidi ſuperiore autumno contra famoſum quendam libellum, qui hoc titulo latinè & Germanicè ſturnatim circumferebatur; *Relatio de ſtudiis Ieſuitarum abſtruſioribus*; breuem Apologiam latinè, quam mox in Germanicum ſermonē cōuertit P. Conradus Vetter; vt quia Relatio vtraque lingua legebatur; Antipharmacum quoque, quod parau eram, tam latinè doctis, quàm Germanicè duntaxat peritis, vſui ac emolumento eſſet. In ea Apologia, *Relationis*, ſine nomine Auctoris publicatæ, arcana nonnulla patefeci, vt Autorem, *Ioannem Cambilhonem*, & patronos, quibus *Relatio* ab Autore dicata & conſecrata fuerat, nimirum Prædicantes Auguſtanos, ſeu venerabile presbyterium Euangelicum Auguſtæ Vindelicorum (his enim verbis Prædicanticus cliens Cambilhon vſus eſt.)

Et quia *Relatio* iſta nihil aliud eſt, quàm libellus famoſus, imò famoſiſsimus, atrociſsimè in famam, nomen & exiſtimationem totius Societatis noſtræ debacchans, eaque crimina & flagitia nobis affingens, quæ vix in ſceleratiſsimum & facinoroſiſsimum

mum, omniumque bipedum postremum nebulonem cadunt; minus facere non potui, quàm vt ostenderem, quas pœnas leges Cæsareæ veteres & nouæ; item Francicæ, sacrique Canones talium chartarum scriptoribus, auctoribus, fautoribus, patronis, & disseminatoribus decernant. Quarum lectione attoniti prædicantes, deque incolumitate, capite & vita sua, si ex legum præscripto agatur, actum esse cernentes; furere, & altissimis vocibus scripto Germanico in vulgus sparso, intonare cœperunt: *Gretserum* eiusque Interpretem *Vetterum, esse famosi libelli architectos; Gretseri Apologeticũ, nihil aliud esse,* quàm ein schändliche ehrenrürige schmachschrifft. *Vtrumque Iesuitam commeruisse, omnes illas pœnas, quas leges ciuiles & Ecclesiasticæ in alienæ famæ pradones sanxerint: Gretserum & Vetterum, & cum illis alios Iesuitas sat luculenta indicia dare, quàm sint turbulẽti; quàm seditiosi, quàm cupidi, vt insontium sanguis effundatur.*

Quo Prædicantes perinde faciunt, ac si fur, latro, adulter, in manifestario furto, latrocinio, aut adulterio deprehensus; & quod supplicium mereatur, legibus in medium prolatis, admonitus, vociferari inciperet: *non se, sed admonitorem illum suum esse furem, latronem, adulterum.* Non se; *sed illum, à quo*

deprehensus sit, pœnas à legibus, furi, latroni, adultero constitutas pendere debere: non se, sed eum, à quo perspicui furti, latrocinij, adulterij postulatur; in crucem & rotam agendum, & ceruice recisa decurtandum esse. An non esset hæc egregia sui purgandi, tuendi, & seueritatẽ legum declinandi ratio? Atqui nec coruus coruo in *crocitando*; nec cornix cornici in *cornicando* tam similis est; quàm similes sunt in sui defensione & excusatione Prædicantes Augustani, ei, quẽ dixi, deprehenso furi, latroni, adultero, quorum in nos & ordinem nostrum conuicia & maledicta, ego & P. Conradus susque deque habemus; probe gnari & diuturno tempore edocti, ex Prædicanticis pharetris non depromi alia, quàm vipereæ linguæ spicula.

Quibus amore eius, qui propter nos *improperium & abiectio plebis* factus est, omissis, iustoque iudici ac vindici commissis, ego, arreptâ Dauidis citharâ, num Spiritũ malum, quo Prædicantes miserabiliter exagitantur, tranquillare, vel potius penitus expellere queam, tentabo: Etsi vix mihi promittere audeo eum, qui Dauidicæ citharæ obtigit, effectum & successum. Illum potius lancearium exspecto, de quo paulò suprà ex lib. 1. Reg. c. 18. & 19. Confido tamen missi-

missilibus Prædicanticis id euenturum, quod accidit vibratæ lanceæ Saulis: *Nisusq; est Saul configere Dauid lancea in pariete; & declinauit Dauid à facie Saul: lancea autem casso vulnere perlata est in pariete.* Vtcunque tamen conatus cadat: fides canoras intendere, & hunc furentem atq; insanientem spiritum pacare & placare pro viribus oportet. Si fortior sit, quàm vt cedat, laudem merebitur, si non efficiendi facultas, at certè benefaciendi voluntas.

Ex toto contumeliarum aceruo & indigesta maledictorum struice duo quædam argumentula elucere video, quibus Prædicantes nobis persuadere volũt, se labis puros ac integros, ac proinde nullius pœnæ infamatoribus decretæ reos esse. Alterum; *Relationem Cambilbonicam non esse libellum famosum.* Alterum, *Eandem Relationem se inscijs in lucem prodiisse.* Ad vtrumque, si breuiter respondero, ruet inq; nebulas euanescet, quidquid bilis & furoris malus genius Prædicantici huius ministerij in chartas euomuit.

Relationem Cambilhonicam esse libellum famosum.

COpiosè hoc monstraui in Apologia cap. 2. Ad quæ nihil Prædicantes, solo silentio rem transigunt: si tamen silere, est refellere. Et quamuis actum non libenter agere soleã, cum supersint agenda alia non pauca nondum acta, in quibus tempus & otium fructuosè collocetur, & insumatur; hic tamen *ex superabundanti* idem ostendam ex definitione libelli famosi.

Est enim præter iuris & æqui ritum sparsa scriptura, seu charta, qua quis proximum infamat, eique bonum nomen & existimationem, obiectu criminis vel criminum, ademptum tendit. Si hæc libelli famosi notio est, vt reuera est, suapte sponte planum apertumque relinquitur, *Relationem de studiis abstrusioribus Iesuitarum*; non modò famosum, sed & *famosissimum* libellum esse: cum non vni vel alteri; sed integro, & qua Christianus orbis patet, diffuso Ordini & Professoribus eius grauissima scelera, facinora, & flagitia imponat, quorum si comperirentur, meritò ex humana societate, tamquã illius præsentissimæ pestes, extermina-

minarentur. Quid enim magis intereſt Reipublicæ quàm vt libera ſit à *ſacrilegis ſcortatoribus, ab homicidis, à ſicariis, à Magis, ab incantatoribus, à ſeditionum flabellis, à proditoribus*, quorum omnium piaculorum *Relatio* iſta Ieſuitas reos aſſerit; idque extra omnem iuris & æqui proceſſum & viam, ſuppreſſo auctoris nomine, ſuppreſſo nomine Typographi, typographiæ, Germanici Interpretis, & patronorum, quibus principiò inſcripta & honoris ergo dedicata fuerat. Si talis libellus in famoſis numerari non debet, quis tandem numerabitur? ſi talis legibus diuinis, & humanis non vetatur, quis tandem vetabitur? Si talis ad proximi bonam famam deterendam & penitus peſſundandam ex natura compoſitionis ſuæ non valet; quis tandem valebit?

Obiiciunt Prædicantes. 1. *Relationem iſtam non poſſe cenſeri libellum famoſum, quandoquidem nomen Autoris Cambilhoni præſcriptum & poſtſcriptum, præfixum & ſuffixum habuerit, neque hoc duobus Ieſuitis Gretſero & Vettero ignotum fuiſſe.* Fol. 5.

Reſpondeo. 1. Exemplari Chirographo ſeu manu ſcripto, quod ad manus meas peruenit, *Cambilhoni* nomen prænotatum & ſubnotatum fuiſſe palam in Apologia mo-

nui: Num aliis exemplaribus calamo exaratis, atque adeo ipſi autographo, ſeu *Originali* idem nomen adiunctum fuerit, neſcio; quia nullum aliud manuſcriptum exemplar, præter vnum, vidi.

Deinde cum libellum famoſum vocaui, de impreſsis & per typographicas formulas totâ Germaniâ Latinè & Germanicè ſparſis exemplaribus locutus ſum; quæ omnia Autoris, editoris, typographi, Typographiæ, & in Germanicum ſermonem *Verſoris* nominibus carent. Quocirca, ſi, iudicio Prædicantium, Relatio *Cambilhonica* nondum typis deſcripta, ideo libellus *famoſus* non fuit, quia licet famam Ieſuitarum atrociſsimè lancinaret, nomen tamen parentis ſui præ ſe tulit; ſequitur eandem Relationem excuſam, libellum famoſum eſſe; quia prorſus eſt anonyma, ſine patre, ſine matre, & abſq; vlla genealogia; ita vt ex tot millibus lectorum, nemo, præter pauciſsimos Prædicantes, & Prædicantium paraſitos, ante editionem Apologiæ meæ ſciuerint, ex cuius officina hæc Relatio prodierit.

Adhæc magnas debet Cambilhon Prædicantibus gratias, quòd ex Relatione ſua, omiſsione omnium nominum, Autoris, Edito-

Editoris, Typographi, Typographiæ, & Germanici *Versoru*, (digni, qui solum vertat, quisquis est) libellum famosum fecerint, si quidem eam solùm ob caussam exemplar manuscriptum libellus famosus non est; quia nomen Autoris pręfert. Erit igitur famosus libellus, si nomine Autoris careat, quandoquidem tota illius materia nihil aliud est, nisi diffamatio, & alieni nominis plusquam Satyrica laceratio. At omnia excusa exemplaria carent nominibus Autoris; & aliorum, vt Typographi, & Interpretis, quos nominatim expressos oportuit.

Respondeo II. Largiter hallucinari Prædicantes, cum arbitrantur, eam chartam, satyricam, cui nomen Autoris adiunctum est, non esse libellum famosum. nam hoc falsum esse, ostendo inprimis, testimonio ipsorum Prædicantium; Apologiam enim meam, & versionẽ Germanicam P. Conradi vocant ein schendliche ehrenrürige schmachschrifft/ hoc est, *chartam famosam, & alienæ existimationis ignominiosam deuastatricem.* Et tamen non modò meum & P. Conradi; sed & typographi & typographiæ, & patroni, cui inscripsimus; & eorum, qui librum meum approbarunt, nomina disertè expressa sunt, Mentiuntur ergo Prędicantes, &

Tracta-

Tractatulum suum à mendacio, boni ominis caussa, auspicantur, quando in ipso frontispicio Apologiam meam librum *famosum* appellitant, mentiuntur, inquam, si, vt ipsi docent, charta manuscripta Cambilhonica ideo libellus famosus non est, quia Autoris nomen profitetur.

Præterea, si ego vel P. Conradus Vetter, vel quilibet alius de Catholicorum numero euulgaremus seu librum seu libellum, quo publicè & in Theatro totius Germaniæ, imò omnium gentium, quæ linguam latinam intelligunt; stylo & ore clamitaremus, *Prædicantes Augustanos* esse *nebulones, esse scortatores, adulteros impurißimos*, esse *homicidas* & *infanticidas, esse Magos, esse proditores*, paucis, *esse omnium mortalium facinorosißimos* & *flagitiosißimos*; Prædicantes eam scripturã non vt *famosum* duntaxat libellum, sed etiam vt *famosißimum* proclamarent, cœlumq; & terram ad vindictam tanti facinoris inuocarent & inuitarent, licet tot nomina præfixa & subfixa essent; quot subscriptores in libro Concordiæ reperiuntur; hoc est, aliquot millia.

Si ergo, non obstante nominum additione, talem chartam contra se sparsam, pro libello famoso reputarent; ęquum non

est,

eſt, vt ipſi hac nota liberare velint Cambilhonicam Relationem manuſcriptam, quòd ea fabri ſui nomen indicet; & ius faſq; poſtulat; vt quam gratiam Prædicantes ſibi faciunt, ab eadem alios non excludant; niſi fortè Prædicantes hoc priuilegium obtinuerunt, vt quidquid contra illos ſcribitur, etiam manifeſtato Autoris nomine: id famoſum; quidquid autem vel ipſi, vel ipſorum famelici & ſitibundi clientes contra Ieſuitarum famam detonant & deſpuunt, id totum Euangelicum muſtum cenſeri debeat.

Adhæc: falſum eſt chartam alieni nominis laceratricem, ideo famoſam chartam non eſſe, ſi nomen Auctoris præſcriptum ferat: ſiue enim hoc fiat, ſiue non; libellus famoſus eſt, ſi via & ratione illegitima ad lædendam & obterendam proximi exiſtimationem procedat; vt ſanè procedit, cum talia ſcripta nō ad magiſtratum legitimum deferuntur; ſed in mobile & leue vulgus ſparguntur; vel illis offeruntur; qui de criminibus obiectis iuridicè non poſſunt cognoſcere, & legitimam rationem ad veritatis inueſtigationem inſtituere ac inire, tandemque veritate comperta vel accuſatores vel accuſatos debitis pœnis ex iuris

& æqui-

& æquitatis præscripto afficere. Nec desunt graues & eruditi Doctores, qui libellum famosum Auctoris nomen exhibentem, aliquatenus deteriorem arbitrentur, quàm illum, qui nomen Auctoris occultat; cum hic directè & propriè tantum ad detractionis vitium spectet: ille verò directè & propriè tàm detractionis, quàm contumeliæ malitiam contineat.

Vide Salon. 22. q. 72. a. 3. de libell. fam. & Caiet. in summ. v. libellus.

At Prædicantes oggerunt Constitutionem Carolinam ex Comitiis Augustanis Anno 1548. celebratis, citatam à me in Apologia, in qua dicitur, puniendum esse, qui *conuicium alteri in scriptis fecerit, hoc est, libellum famosum, titulum, epigramma, carmen, picturam, quæ alicuius famam lædant, scripserit, ediderit, proposuerit, decantarit, sparserit, neque nomen, quod in sacro fonte impositum sibi habet, & cognomen, quod à familia vsurpat, subscripserit*: vbi insinuari videtur non fore libellum famosum, si nomen & cognomen Autoris apponatur.

Respondeo. I. Si hoc ita est; frustra igitur Ministerium Augustanum appellat Apologiam meam Latinam & Germanicam, ein ehrenrürige schmachschrifft / hoc est, *libellum famosum*; quia ego adieci meum nomen quod in baptismo accepi; & cognomen, quod à parentibus meis sortitus sum. Idem fecit P. Con-

P. Conradus in translatione sua Germanica. Non igitur puniendi sumus ex constitutione Caroli V. Et per consequẽs frustra postulant Prædicantes me & P. Conradum ad pœnas libellorum famosorum Auctoribus irrogandas, cum libellus noster non sit famosus ipsorum Prædicantium (si constare sibi velint) iudicio & indicio, quandoquidem & Auctoris & Interpretis nominibus & cognominibus insignitus est.

Respondeo II. Non esse probam hanc consecutionem: *Libellus hic ad ignominiam & probrum huius vel illius compositus*, nomen Autoris *adiunctum habet; ergo non est famosus*: quia etiam illa scriptura, quæ extra legitimum forum & tribunal, absque vllo animo iuridicè probandi id quod proximo imponitur; famam alienam proscindit ac insectatur, licet nomen Auctoris patefaciat; habet quidquid, vt ita dicam, ad essentiam libelli famosi pertinet, nam & detractio & contumelia est; ac proinde Reipublicæ perniciosa; & eam ob caussam non toleranda: sed debitis suppliciis mactanda; si Auctor deprehendi, & in potestatem redigi queat: nam sæpe, cum maledicta & probra in aliorum famam per scripturam, picturam, sculpturam, & cælaturam, nefarij homines

mines dissem inant, nomina sua palam profitentur; quia certi sunt, se pœnas non daturos, quòd iis in prouinciis degant, vbi se securos norunt; Hinc, vt hædus ille Aesopicus, qui in lupum ex superiore domus parte conuicia congerebat: eam ex loco audaciam sumunt, vt nomen suum palam edere non reformident. An ideo non sunt infamatores perniciosi & pestilentes Reipublicæ? An ideo Historia Iesuitica inter libros famosos collocari non debet; quia Polycarpus Lauserus suum, & demortui iam tunc Hasenmülleri nomen præfixit? An famosæ picturæ non sunt illæ, quas aduersus Pontificem, Cardinales, Episcopos & alios Ecclesiasticos Lutherus nomen proprium professus, paulò ante suum interitum publicauit, quibus fœdiores & ignominiosiores, ne ipse quidem Cacodæmon cum toto suo satellitio excogitare potuisset, non impedit ergo nomen auctoris additum; si cætera adsint, quo minus scriptura aliqua famosis libellis accenseatur.

Neque dicit constitutio Carolina id quod Prædicantes somniant, neq; rectè ex illa prædicanticum delirium colligitur aut deducitur, vt fatebitur siue quis constitutionem illã Germanico sermone, quo nata & publi-

& publicata est; siue latinè versam ex translatione Iustini Gobleri perlegere velit. Tantum enim hoc mandat; vt typographi iis libris, quos cum censorum & approbatorum consensu & suffragio prælis suis subiecerint, nomen Auctoris, & suum, & loci, vbi degunt, adiiciant. Nihil aliud, quoad hoc, constitutio Carolina dicit. Quod autem vulgo fertur; *libellum famosum esse, qui alterius famam lædens, nomine Auctoris caret*; id fit, quia hoc loquendi modo respicitur ad id, quod vsitatius contingere solet. Vsitatius autem in famosis libellis nomina Auctorum supprimuntur, vel in aliena & fictitia commutantur, quàm exprimuntur. Quem ad morem oculos in Paraphrasi Constitutionis Carolinæ reflectens Georgius Remus I.C. (cuius verba in Apologetico recitaui) affirmauit, libellum famosum esse, qui nomen & cognomen Auctoris non præferat. Interim haud abnuit, libellum famosum, etiam cum Auctoris nomine & cognomine, componi & vulgari posse: Et hoc ita esse, poterit Ministerium Prædicanticum Augustanum ex ipsomet Remo, datis ad eum Norimbergam literis, cognoscere: Et licet quæ Remus Paraphrasi suæ de nomine & cognomine adiunxit, ipsius Carolinæ sanctionis

ctionis verba essent; non tamen Prædicantes euaderent; quia dicerem, præcipi quidem ibi vt puniatur is, qui sine nomine in alterius notam & maculam libellum euulgarit: non tamen asseri libellum famosum non habendum, si Auctoris nomine prænotatus in publicum venerit.

II. Probant Prædicantes Cambilhonicam Relationem non esse libellum famosum. *Quia Cambilhon protestatur palam, se ea, quæ in Relatione, concisius scripsit; copiosius executurum, & Iesuitas à vertice ad calcem vsq; accuratè descripturum; etiam hoc addito; se descriptionem suam à cuiuscumq; patroni Iesuitici Apologiis, vindicaturum.*

Respondeo I. Si ego & P. Conradus euulgaremus librum aduersus Volcium, in eoque breuiter & adstrictè accusaremus illum *scortationis, adulteriorum, homicidiorum, Magiæ, veneficiorum, seditionum, & proditionum*; (quorum omnium scelerum Cambilhon Iesuitas insimulat) simulque publicè profiteremur, nos amplius otium nactos, omnia hæc obiecta fusius explicaturos & vniuersorum oculis subiecturos, & contra quemcumq; oblocutorem accusationes nostras defensuros; an propter hanc protestationem, & mentis nostræ declarationem Volcius

cius aut Symmystæ eius scriptum nostrum *pro libello famoso* non reputarent? Haud equidem credo. Ergo neque Cambilhonicam Relationem ex censu libellorum infamatoriorum propter hãc protestationem eximere poterunt; nisi iterũ in eodem rerum genere plus sibi licere velint, quàm nobis.

Respondeo II. Non esse satis, vt charta non habeatur famosa, vt quis profiteatur, se ea, quæ parcius & contractius scripsit, fusius probaturum; quia hoc nihil aliud est, quàm polliceri, se, contumeliam contumeliæ, detractionem detractioni, vno verbo, scelus sceleri, & priori libello famoso, alterum superadditurum; sed oportet, vt à chartis in vulgus dissipandis ac disseminandis penitus abstineat; & ad legitimum iudicem adeat; & ad tribunal eius siue in scripto, siue extra scriptum scelera illa deferat; Seque ea legitimè ac iuridicè probaturũ spondeat; huc enim tendunt illa verba legis Codicis Iustinianei de libellis Famosis. *Nomen suum profiteatur, & ea, quæ per famosum libellum persequenda putauit, ore proprio edicat*, nempe apud legitimum & competentem Iudicem (etiam libello oblato, in quo omnia crimina descripta sint; neque enim talis libellus infamatorius erit, quan-

doquidem legitimo iudici traditur, cum promiſſo & obligatione Iuridicè omnia probandi, quæ in eo comprehenduntur) *ita vt abſque vlla trepidatione accedat*; nempe ad competentem iudicem. Num hoc fecit Cambilhon? Num, hoc ſe facturum recepit, quando vobis autographum ſeu primigenium exemplum famoſæ ſuæ Relationis tradidit? Num hoc ſe facturum promiſit, tunc, aut alij eius loco, cum Relatio publicè in lucem eſt extruſa?

Imò licet Cambilhon poſt Relationis ſuę ſparſa exemplaria manu exarata, rem ad Magiſtratum Eccleſiaſticum vel Politicum detuliſſet, Infamatoris tamen pœnas non vitaſſet: nam tales libelli ſi conſcribantur, non ſunt inter alios ſpargendi; ſed rectà ad legitimum iudicem iuridicè deferendi, & apud illum deponendi: Non apud Prædicantes, aut Prædicanticum Miniſterium. Quapropter multò minus iam, poſteaquam turpiſsima, & non vno rogo digna *Relatio* latiſsimè typis ꝓpagata eſt, à pœnis liberari, & cum iterata delatione criminũ audiri deberet Cambilhon, ſi hanc viam inire vellet, niſi prius ob libellum famoſum diſperſum, rationem, quin & pœnam, daret; nam poſterior rectè agendi voluntas

non

non facit, quo minus id, quod antea perperam & contra leges actum est, debitis suppliciis mulctetur & expietur.

III. Aiunt Prædicantes, *Relationem Cambilhonicam esse scriptum Polemicum*, ein Streitschrifft. Quid inde inferunt? Num hoc? *Ergo non est libellus famosus.* Vt antecedens esset verum; consequentia tamen esset Prædicantica, hoc est, *plumbea.* An non in scripto Polemico, quod de dogmatibus litigat & digladiatur, fama proximi illegitimè lacerari & proscindi potest? si illegitimè famã lacerat & proscindit, libellus ergo famosus est. Fol. 6.

Deinde nego Relationem Cambilhonicam esse *scriptum polemicum*, prout scripta polemica (in quibus res cum re, rationes cum rationibus, argumenta cum argumentis conferuntur & contenduntur) in Imperio permissa sunt; sed est scriptum *Infamatorium* iure diuino, Ecclesiastico, ciuili & Cæsareo tam veteri, quàm nouo grauissimè interdictum. Itaque si Prædicantes Cambilhonicam Relationem edidissent, addito Auctoris, Typographi, Typographiæ & suo nomine; (quod se facere potuisse, si collibuisset, affirmant; Et credo facere potuisse; quia quod fecerunt suppresſis omnium Prædi-

ctorum nominibus, hoc itidem, additis nominibus, facere potuissent, si voluissent) non *scriptum Polemicum*, sed *infamatorium* edidissent: quod Prædicantibus ad oculum, vt dici solet, demonstro.

Nam si apud me depositus fuisset libellus certi Auctoris, nominis & hominis, in quo Prędicanticum Ministerium Augustanum, hoc est, Prædicantes Volcius, Rûlichius, & cæteri de eodem siue grege siue armento, traducerentur, proclamarentur, & accusarentur, tanquam *scortatores, adulteri, venefici, Magi, Necromantici, homicidæ, seditiosi, proditores Germaniæ & Reipublicæ Augustanæ*. Et ego, additis meo, Auctoris, Typographi, Typographiæ, & ciuitatis nominibus, talem librum publicarem, & in vulgus extruderem, nec ad legitimum magistratum deferrem; sine vllo proposito ea, quæ liber ille, obiiceret, probandi; à Prædicantibus pro improbissimo & nequissimo infamatore haberer; Et vt infamatorij libelli editor ad pœnas deposcerer. An non vera loquor, ô Prædicantes? Consulat & conueniat vnusquisque suam cônscientiam, vel si omnem funditus prodegit, cõsulat & conueniat scintillulas luminis naturalis, quæ etiam in peruersissimis & flagitiosissimis

subinde

ſubinde emicant; Et videat, an non è veſtigio hoc de me iudicium formaturus, & data occaſione palam quoq; deprompturus eſſet? Si ergo talis liber, Prædicantium vnanimi calculo famoſus iudicaretur; quæſo, cur Cambilhonica Relatio libellus famoſus, & in Imperio vetitus, non fuiſſet, etiamſi à Prædicantibus cum ſupradictis circumſtantiis in lucem prolatus fuiſſet? An non Ieſuitas omnium antea & iam ſæpius nominatorum ſcelerum & flagitiorum maculis adſpergit, idq; via & proceſſu non iuridico, & quod hinc ſequitur, illegitimo?

At hic iterum æqualé ius deſiderare cogor. Quando Volcio cum ſuis non dicam horribilium criminum dica ſcribitur, ſed vel obiter aliquid obiicitur, mox omnes leges contra libellorum famoſorum architectos latæ in ſubſidium Prædicantium aduocantur, cœlumque & terra vociferationibus & eiulatu complentur; cæterum, quando Ieſuitarum fama vel vniuerſim vel ſpeciatim millenis maledictorum & contumeliarũ iaculis publicè quaſi in ſcena per ſcripturas, & picturas, & id genus alia ſchemata configitur ac confoditur; tum Bonum & Euangelicum factum, acclamare oportet. Tum linguis & auribus fauen-

dum est. Tum Pæan Prædicantibus incinendus, & lætum illud: *Io Triumphe*, insonandum.

Lepidum porro est: quod Prædicantes, ore Volciano lallant; *se, si ita corde voluntas tulisset, edere potuisse Relationem Cambilbonicam*, sed PERICVLO AVCTORIS. Agnoscunt ergo scriptum hoc esse vnum ex prohibitis: atque adeo *infamatorium*; non præcisè *polemicum*; Quia ex scriptis præcisè polemicis, quæ de solis fidei capitibus inter Catholicos & Lutheranos controuersis, disserunt, nulli in Germania periculum imminet.

Deinde ridiculè hanc cautionem Prædicantes adiunxissent;& stultè iam se eam adiuncturos fuisse palã confitentur:quia Editor libelli famosi æquè, si non magis, puniendus est, ac ipsemet Auctor; quia æquè, si non magis,perniciosus est,ac primus libelli conditor: quia lex de famosis libellis disertè mandat, vt qui in libellum famosum inciderit,eum discerpat &aboleat,& nemini, quæ in eo comprehenduntur; patefaciat; alioqui, tanquam Auctorem, supplicio capitali addictum & subiectum iri.

Itaque hac cautela & testificatione capitibus suis Prædicantes haud satis bene consuluissent, qui profectò à vero longè auij

abeunt,

abeunt, cum ex meo Apologetico euincere volunt, libellum famoſum non eſſe; qui nomen Auctoris adſcriptum præferat. Prædicanticum & inprimis Volcianum acumen eſt iſtud: *Gretſerus dixit, Relationem Cambilhonicam carere nomine Auctoris: eſſe ergo libellum famoſum?* (Non ideo præcisè, libellus famoſus eſt, quia caret Auctoris nomine, multi enim priſci & noui libri, carent Auctorum nominibus, neque idcirco libris famoſis accenſentur, ſed quia, tacito Auctoris nomine, famam proximi iniquiſsimè exagitat & inceſsit, hoc dixit Gretſerus) ſed quid infertis Prędicantes? *Ergo liber, qui Auctoris nomen prænotatum gerit, non eſt liber famoſus.* Hæc fumoſa conſequentia ex Prædicanticis *fumariis* eſt, non ex meo libro. Falſa & inepta eſt; neq; vnquam à me inſinuata; tantum abeſt, vt aſſerta: de quo iam ſupra ſatis.

Impoſturis annumera, quod Prædicantes aiunt, *me & P. Conradum fateri, Relationi nomen Auctoris adiunctum fuiſſe.* Fatemur hoc de manuſcripto Relationis exēplari, quod nos vidimus; non de innumerabilibus ſine nomine excuſis, quę totā Germaniam peruolitarunt: his enim omnibus nullum penitus nomen adiunctum fuit. Sed Prædicantes ita rem Lectori proponunt, quaſi *Fol. 6.*

nos absolutè dicamus, *Relationi nomen Au-ctoris additum fuisse*; & postea affirmando; *nomen Auctoris additum non fuisse*; illud ipsum, quod asseueraueramus, per antilogiam euerteremus: cũ nos de exemplaribus diuersi generis locuti simus: At nisi impostoriè agerent; immeritò *impostores* audirent.

Sed iam huic capiti finem imponam, vbi hoc monuero, Prædicantes Augustanos alio indicio satis patefacere; se Cambilhonicam Relationem pro famoso libello habere; quia apertè dicunt, *se nolle Cambilhonis patrocinium suscipere; neque sibi in animo esse, disquirere,* num *vera an falsa sparserit; num circulator & agyrta; sycophanta & veterator sit & fuerit: cuius liberum ac integrum relinqui: vt de homine & scriptis eius statuat, quod volet.*

En quomodo isti miserum suum proselytum & clientem iam deprehensum, & in luminis oras extractum, *sub cultro linquunt.* Quales isti patroni? Quales tutores? Cambilhon & se & sua scripta, eaque complura testibus ipsis Prædicantibus, in prædicantium tutelam dedit. Nunc miser exoptato subsidio destituitur; & triste illud audire cogitur: *Tu tuas res tibi habeto, conditione tua non vtar:* cumq; iam extrema & propudiosa Cambilhoni vanitas & impudentia plus-

quam

quam Cynica à me latinè, & ab interprete meo, P. Cōrado, Germanicè, manifestissimè sit patefacta & repercussa; Prædicantes permoueri nequeunt, vt pro suo cliente contra Gretserum & Vetterū arma sumant: Imò publicè profitentur, *se nolle cum his duobus Iesuitis in arenam descendere*: Et quia caussam veram indicare Prædicantibus parum honorificum foret; commentitiam adducunt; nempe Gretserum & Vetterum non *satis grauiter agere; se non cum scurris, sed cum seriis & caperato vultu Theologis commercium habere velle.* Res mira prorsus, si non planè mirissima: Neminem ex nostris reperiri posse, qui Prædicantibus, & inprimis Volcio, sat grauis adueniat. Quidquid scribim', quidquid euulgamus, id, Prædicantium sensu, *ludicrum & scurrile est*, longeque infra grauitatem Prædicanticam. Quæ tandem caussa? An quia ego & P. Conradus non sumus tam prolixè barbati & comati, quàm Volcius & alij Prædicantes? An quia nō sumus fautores, adiutores & promotores eorum, qui libellos famosos & iniuriosos condunt, seque & omnes suos in hoc tam præclaro facinore socios, in periculum capitis coniiciunt: si ex legū præscripto, cum ipsis transigatur? Si ego & P. Conradus, Cambilhoni in-

ni instar, Prædicantibus palpum obtrude-remus; & *Venerabile presbyterium* intonare-mus; myſtiſque iſtis Luthericis genua cur-uaremus: mox Theologi grauiſsimi à Vol-cio & Synergis ſalutaremur, ſed abſit, vt Prædicanticam grauitatem, quæ à leuitate nil diſtat, tanti mercemur.

Num Prædicantes Auguſtani Relationem Cambilhoni-cam euulgarint.

NEgant ipſi. Et probant quadrupliciter. I. auctoritate ſuæ conſcientiæ, quia *per conſcientiam ſuam* teſtantur, ſe Relationem iſtam non edidiſſe. II. auctoritate ſuę ſcien-tiæ; dicunt enim, idque palam; *ſe euidenter ſcire, ſuo ſtudio & nutu Relationem Cambilhoni-cam in lucem non veniſſe.* III. *Auctoritate ſuæ ignorantiæ:* Aiunt enim, *ſe vſque in hodiernum diem ignorare, quis Relationē iſtam in vulgus ſpar-ſerit.* IV. *Auctoritate indignationis ſuæ*; quia di-cunt, *ſe ægerrimè tuliſſe & etiamnum ferre; quòd quiſpiam mortalium, ipſis inſciis, Relationem iſtam publicare auſus fuerit.*

Quod ad conſcientiam attinet, non in-uenio quod reponam, niſi illos Lutheri

verſi-

verſiculos; vnico verbulo per parodiam mutatos Colloq. Germ. Tit. de Miſcellaneis fol. 444. b. Edit. Francof. in fol. Anno 1571.

Glaub keinem Wolff auff wilder Heyd/
Auch keinem Juden auff ſeyn Eyd.
Keim Prædicanten auff ſein Gwiſſn.
Du wirſt von allen dreyen bſchmiſſn.

Ita Lutherus vnicâ vocula parodicè inflexus, qui ſanè facit, vt teſtificationem ſolâ Prædicanticâ conſcientiâ ſuffultã, non multum morer: Et eiuſdem animi mecum erit, quiſquis prædicanticum genium propius nouit: præſertim ſi ſcierit ſimul, in hoc Prædicantico Miniſterio verſari duos, & quidem præcipuos, quorum conſcientiæ tam ſunt teneræ ac ſinceræ; vt alter (Rülichius) publico ſcripto ſpargere non erubuerit, P. Georgium Schererium, quendam induxiſſe, vt ex compoſito ſe fingeret mortuum; quem poſtea Schererius ad vitam reuocare voluerit; ſed non potuerit, quippe iuſto Dei iudicio verè mortuum, qui ſe ſimulauerat mortuum: Alter verò (Volcius) non diſsimili improbitate Ieſuitas palam traduxerit, quaſi ſuis in collegiis ſubterraneas carnificum & lictorum officinas habeant, in iiſq; equuleis, cataſtis, fidiculis, & id genus aliis inſtrumentis ſuos *diſcipulos* &

Noui-

Nouitios excarnificent: de quo plura infra in appendice, vbi idem Volcius ex teneritudine suæ conscientiæ regerit, & repetit; quod Odontius, Lutheranus Stentor, aduersus P. Schererium & incolas Collegij Græcensis confinxerat, & per typos in lucem disseminauerat.

Sed vt quadruplicem Prædicantium probationem, tametsi eneruem & elumbem, & ne cassa quidem nuce dignam, penitus subneruem, & ad lumbifragium redigam. Respondeo I. me nuspiam in Apologia mea dixisse, Prædicantes Augustanos Relationem Cambilhonicam aut in Germanicum sermonem vertisse aut per typos immediatè disseminasse; vt ipsi dictitant, fortè conscientia culpæ ad id mihi affingendum adacti quod ipsi se reuera patrasse norunt: nam vt in *Colloquiis potatoriis* loc. cit. Lutherus rectè dicit: *Conscientia mala, est res infirma & fragilis, abscondi difficilis, prout etiam ille Ethnicorum versiculus testatur: Conscia mens praui de se putat omnia dici.* Cuius veritatem Lutherus aliquot historiolis ibidem comprobat: quas apud eundem Prædicantes per otium lectitare, & se in iis, tanquam in pellucido speculo, noscitare poterunt.

At dixi, *Prædicantes Augustanos Relationem*

Cambil-

Cambilhonicam longè latèque ſparſiſſe. Dixi, fateor, & quod dixi, necdum diffiteor, cauſſam poſtea audies. Et licet aſſeruiſſem, iſtos præcones Relationem typis immediatè euulgaſſe, dicti me non pœniteret, idq; ſequentes ob cauſſas.

I. Quia Cambilhon Relationem iſtam apud Auguſtanos Prædicantes depoſuit, vt ipſimet palam fatentur. Cur, obſecro, niſi eo fine, vt in publicum euulgaretur? Nam quòd vt *ſacras Reliquias* famoſam hanc chartam apud eos depoſuerit, & quòd hoc titulo Prædicantes depoſitum iſtud acceptarint, nec credo, nec credam. Neque apud Prædicantes depoſuit, vt in Gazophylacio vel Archiuo Prędicantico reponeretur; neque vt in Bibliotheca Annæa collocaretur: quanquam ſi hoc animo Cambilhon depoſuiſſet, & iſti depoſitum accepiſſent, pœnas lęgis de libellis famoſis non effugerent: quia libellum famoſum in publica Bibliotheca collocare, nihil aliud eſt, quàm libellum famoſum euulgare, & ad aliorum notitiam perducere: neq; ènim libelli famoſi euulgatio legibus punienda; in ſola per typos publicatione conſiſtit.

II. Qui contra leges diuinas & humanas, Eccleſiaſticas & ciuiles, tam veteres quàm

quàm nouas, ausi fuerunt libellum famosissimum sibi dicatum & inscriptum, beneuolẽter acceptare, asseruare, & tanquam pretiosum depositum in suam tutelam recipere, iis, nullam, vt opinor, iniuriam irrogabimus, si eos etiam ad euulgationem per typographicam industriam processisse feramus; nam qui tam audex est, vt primum audeat; immerito tam timidus iudicatur, vt hoc secundum non ausurus existimetur. At Prædicantes Augustani primum illud adeo ausi sunt, vt etiam publicè glorientur, hunc tantum calumniarum, mendaciorum & conuiciorum thesaurum apud se fuisse depositum: nulla igitur ratio nos compellet credere, eos *Relationis* editionem ex aliquo scrupulo aut timore, moliri noluisse, præsertim cùm scirent, hoc sibi depositum alio consilio non fuisse relictum, quàm vt publicatione eius Iesuitis luculentam plagam imponerent.

III. Si *ipsis insciis, inuitis & indignissimè ferentibus* Relatio hæc typis excusa est; cur huius suæ inscientiæ & indignationis nulla ediderunt argumenta? Cur non, edito scripto, conquesti sunt tam pretiosum depositum sibi fraudulenter fuisse ereptum? Cur non indicarunt nomen depositoris? Cur

non

non ſua, tanquã depoſitariorum? Cur non expoſtularunt cum illis, qui *venerabilis preſbyterij* honorificum titulum expunxerunt? Cur ſaltem ex ambone ſuo declamatorio in hoc tam indignum facinus non ſunt inuecti? Nunquam certè de vllo Prædicante Auguſtano audiui, qui huius ſuæ indignationis ob excuſam Relationem Cambilhonicam ex ſuggeſtu indicium dederit. Et niſi ego in mea Apologia Auctorem, totumque hoc iniquitatis myſterium, ſub velo prædicantico deliteſcens, reuelaſſem; hodie etiam Autor, & Mœcenates ac *Depoſitorij* Cambilhonici incogniti laterent; & ſibi ob laceratam Ieſuitarum famam in ſinu plauderent.

IV. Forſan quod totum Prædicanticum Miniſterium collectiuè ſumptũ ignorat, hoc ſciet Volcius, vel Rülichius, vel hic vel ille ſingularis de Prędicantico illo ſyſtemate Prędicans: Quia multa facit *capitulum*, vt vulgò dici conſueuit, quæ non facit Decanus, aut Senior, aut ille, aut iſte. Forſan ergo Volcius ſcit, forſan Rülichius, quis publicis typis Relationem illam excuderit; quis in Germanicam linguam tranſtulerit: quis nomen *Venerabilis Presbyterij* & *Cambilhoni* obliterarit, & in ſpongiam in-

cumbere iusserit; Etiamsi hoc ipsum Ministerium, vt est totum quoddam (etsi malè tornatum) corpus, ignoret.

V. Cùm fateantur Prædicantes ipsum primigenium Relationis Exemplar, seu, vt vocant, *Originale* apud se fuisse depositum, & adhuc in deposito custodiri; necessariò sequitur, ex *Originali* mediatè vel immediatè desumptum esse illud exemplar, ex quo Germanica translatio facta, & editio typographica concinnata & adornata est: nam ex *Originali* exemplari, vtpote ex prima radice & matrice, cætera omnia fluxisse, per se manifestum est. Cum ergo ex *Originali*, hoc est, ex illo Relationis exemplo, quod apud Prædicantes depositum est, exemplar ad versionem Germanicam & publicationem typographicam desumptum sit, iure optimo Prædicantibus ipsa etiam editio per typos adscribitur; nam si exscribendi potestatem non fecissent, versor Germanicus vertendi, & tenebricosus typographus excudendi labore subleuatus fuisset, vtpote nullo exstante exemplari, prȩter *Originale*. Et hic tritum illud in Scholis Philosophorum axioma valere video: *Quidquid est caussa caussæ, est etiam caussa caussati*: licet alioqui multis modis restringi & limitari soleat; sed

ſed hic nullo aut medicamine aut moderamine opus eſt. Accipiatur is ſenſus, quem verba primo intuitu præ ſe ferunt; & à vero non aberrabitur.

Dicunt quidem Prædicantes, Cambilhonum *Auguſtæ diſcedentem apographa, ſeu,* vt appellant, *copias, Relationis ſecum abſportaſſe; & alibi aliis etiam exhibuiſſe: Chirographum verò ſeu propriam manum ſuam & originale Auguſtæ in depoſito apud Venerabile Miniſterium reliquiſſe.* Sed non ideo ex pedicis, quas ſibi nexuerunt & poſuerunt, ſe expediunt. Cur enim non cauerunt, ne vlla ex Originali exemplaria deſcriberentur? Quod ſi cauiſſent, periculum nullum futurũ erat, vt aliquis ipſis inſciis, inuitis ac admodum ſuccenſentibus Relationem in vulgus euulgaret. At cum huic publicationi obicem nullum obiecerint, non iniuria adſcribitur illis, tanquam primigeniis Auctoribus, Relationis euulgatio, & quando Cambilhon eo honore Prædicantes Auguſtanos affecit, vt Originale exemplum & ſuum Chirographum huic Miniſterio concrederet, tempeſtiuè Prædicantes proſpicere debebant, ne quę alia exemplaria exſtarent, quæ ipſis nolentibus & ignorantibus in lucẽ per typos depromerentur. Quod quia non præſtiterunt, per- *Fol. 5.*

ſpicuè declararunt,ſe ſuſque deque habere; licet Relatio hæc iuris publici fieret, & in totius Germaniæ manus, etiam *Auctoris & Venerabilis Presbyterij Auguſtani* nomine truncata veniret.

Hæc, vt dixi, admodum veriſimile faciunt, Auguſtanorum Prædicantium nutu, ſcitu, approbatione, ope & opera proximè & immediatè Relationē Cambilhonicam in Germanicam linguam conuerſam & typis deſcriptam fuiſſe; tametſi ego in Apologia mea hoc non affirmaui; vt pro ſua *Venerabilitate* mihi hoc venerabile Miniſteriū imponit. Hoc dixi, & etiamnum publicè dico, Prædicantes Auguſtanos, apud quos autographum Relationis depoſitum fuerat; *Relationis exemplaria longè lateq; ſparſiſſe*. Nam vnde tot exemplaria, quæ Auguſtæ diſſeminata ſunt; niſi ex Originali, mediatè vel immediatè? Vnde meum exemplum, quod nactus ſum, niſi ex autographo apud Prædicantes depoſito? An non Auguſtæ ſimulatq; Cambilhon Anno Redemptoris M. DC. VIII. XXI. Martij Prædicantibus Relationem ſua manu exaratam tradidit, in omnibus circulis & compitis exemplaria huius Relationis circumuolitabant? Nec adeo inhumani & propriorum commodo-

modorum tenaces sunt Prędicantes, vt tam eximij boni, cuiusmodi est Relatio Cambilhonica, suos expertes esse voluerint: quia intimis præcordiis imbiberunt illud: *Bonũ est sui communicatiuum*. Quis credat Prędicantibus autographum fuisse commissum ea lege, vt nulli inde exemplum concederent? quia iustis, quales sunt Prædicantes, lex non est posita, & verò nec ponenda; neque credibile mihi accidit, tot exemplaria Augustæ & alibi sparsa, & ab amicis ad amicos missiculata, in arboribus creuisse; aut, vt fungos, ex terra exstitisse: aut, vt æstiuo tempore, ranunculos, ex pluuia calida prodiisse. Ab vno traduce, hoc est, ab vno primigenio exemplari apud Prædicantes deposito, omnia alia apographa proseminata & disseminata oportuit.

Quod si, vt iam nobis persuadere volunt. Relationem istam per typos euulgari nolebant, cur non statim amplissimo Magistratui vrbis Augustanæ antographum tradiderunt; qui pro officio suo exitialem hunc fœtum in ipsis adhuc incunabilis opprimere, & ne in publicum theatrum procederet, impedire potuisset; ipso Auctore in potestatem redacto, omnibusque exemplaribus, si quæ antea inde descripta fuerant,

rant, quàm vobis *Originale* traderetur, interceptis & abolitis? Nec diffiteri poterunt Prædicantes hoc sui muneris fuisse; nam si Paracharactes seu falsæ Monetæ cusor ad eos venisset, & perniciosæ suæ artis instrumentũ apud eos deposuisset; & alios itidem exempla inde sumere permisisset, vel permittere voluisset; legibus diuinis & humanis Prædicantes ad talẽ falsarium, rei communi tam damnosum detegendum obstricti fuissent. Ergo & hunc famæ, & existimationis alienæ improbum deprædatorem eiusque famosas chartas Magistratui indicare debebant, vt nascenti tam exitiabili malo tempestiuè remedium adhiberet: nisi fortè Prædicantes tam sunt stolidi & stupidi, vt censeant pluris interesse Reipublicæ; vt Paracharactæ coërceantur, (quàm vt iniuriosissimi detractores, furesq; ac prædones famæ & boni nominis, quibus homo post diuina charismata, nihil pretiosius possidet) comprimantur & exterminentur.

Præ-

Prædicantes Augustanos reos esse pœnarum, quas leges Ecclesiasticæ & ciuiles famosis libellis decernunt, etiamsi Relationem Cambilhonicam Typis non publicassent.

ID probatur I. quia vt quis in pœnas legum incidat, satis est, vt libellum famosum per exemplaria, etiam calamo exarata, spargat, & publicet, aut spargi & publicari sinat, oblato Originali, vt inde exemplaria petantur. Sed hoc fecerunt Prędicantes Augustani; vt antea probatum; & satis id testatur exemplarium manuscriptorum multitudo, quæ Augustæ circumferebatur, ex quibus etiam vnū ad me huc Ingolstadium duplici vel triplici manu descriptum, aduenit; nam vni itidem apographo plures exscriptores apponendi erant, quò tantus thesaurus eo citius multiplicaretur, & in omnium notitiam deduceretur.

II. Vt quis in pœnas legum incurrat, sufficit; vt aliis, imò etiam vni, vim libelli famosi, hoc est, sensum & sententiam, manife-

ſtet, quia lex de libellis famoſis, diſertè præcipit, vt nulli penitus *vis*, hoc eſt, ſenſus libelli famoſi, pateſiat. Sed Prædicantes huic præcepto non obtemperarunt; tum quia exemplaria ex Originali apud ſe depoſito, mediatè vel immediatè exſcripta, per totam Auguſtam volitare paſsi ſunt; tū quia incredibile eſt, nullum penitus Prædicantem alicui de grege Lutherano indicaſſe, quem & quantum theſaurum Cambilhon apud Euangelicum Miniſterium depoſuerit; nempe, *Relationem de abſtruſioribus Ieſuitarum ſtudiis*, in qua eorum vita & mores, hoc eſt, *ſcortationes, adulteria, Magiæ, homicidia, perniciosa conſilia* viuis coloribus exprimantur & repræſententur. At hoc alicui dicere, eſt vim libelli famoſi contra legis prohibitionem manifeſtare.

Quamuis autem longa experientia edoctus, non ignorem quàm Prædicantibus ſit frons dura & oppeſſulata; vix tamen mihi perſuadeo, Volcium vel eius in vinea Lutheri *collaboratores*, eò impudentię & impietatis proceſſuros; vt, iureiurando interpoſito, affirmare auſint, ſe nulli penitus mortalium de hac famoſa charta, fidei ſuæ credita, indicium feciſſe: & quam Ieſuitæ inſigniter pigmentis, vel potius figmentis

Cam-

Cambilhonicis depicti sint; significasse. Etiamsi ipsum *Originale* nulli perlegendum tradidissent: quod non factum esse, quis in animum inducat credere?

III. Cambilhon proculdubio Originale primitus soli Volcio aut Rülichio aut alicui alteri tradidit: neq; enim vllam probabilitatem habet, Prædicantes omnes eo die, quo traditio hæc facta est; quasi in Synodum fuisse coactos & collectos, prout olim sacrificuli Baalis accitu Iehu, congregati fuerant, nullo penitus absente: At is, vel illi, qui vim huius libelli Cambilhonici aliis suis Symmystis patefecerunt, legem de libellis famosis violarunt; quæ mandat, vt nulli penitus vis libelli manifestetur.

IV. Qui libellum famosum nec corrumpit; hoc est, destruit; nec igne consumit & quidem *statim* ac ad manus eius peruenit, ille reus efficitur pœnarum, quæ latæ sunt in lege de libellis famosis: vt manifestè patet ex verbis legis. At Volcius & Synergistæ eius libellum famosum nec corruperunt, neq; igne consumpserunt. Quid ergo sequitur?

V. Si ille, qui siue in publico, siue priuatim domi suæ, etiam *ignarus*, libellum famosum reperit, neque tamen lacerat & abolet,

reus legis efficitur; quanto magis illi ad pœnas persoluendas obligabuntur, qui nō casu in hunc libellum inciderunt; sed sibi ab ipso Auctore oblatum beneuolo vultu acceperunt, & exceperunt? Sed verum prius, vt planum fit ex lege Codicis *de libellis famosis*: Verum igitur & posterius.

VI. Si puniendus est, qui libellum famosum *confitetur inuentum*, quia lex apertè iubet, vt inuentor libelli famosi, *nulli confiteatur inuentum*: quanto magis pœnam merentur, qui palam confitentur, libellum famosissimum apud se fuisse depositum: Et etiamnum apud se tam præclarum depositum custodiri, & quidem in *Originali*.

VII. Qui libellum famosum suo nomini inscribi & dedicari patitur, si prohiberi posset, ille satis ostendit, sibi talem libellum gratum & acceptum esse; Et, quod hinc sequitur, in sceleris cum Auctore communionem venit; ergo & in communionem pœnarum. At Augustani Prædicantes æquissimo animo passi sunt chartam infamatricem presbyterio suo inscribi ac dedicari; neque enim vnquam quidquam siue priuatim siue publicè reclamarunt; neque iam in sua *Inuectiua* vllam dant significationem sibi hanc dedicationē displicuisse aut displi-

displicere. imò potius ostendunt, sibi Crucem & Cordolium esse, quod in editione Typographica latina & Germanica nomen sui *Ministerij* sit obliteratum; Autographum quoque famosæ satyræ asseruandum acceperunt, & ipsum Auctorem suam in tutelam receperunt: Eo ipso igitur Prædicantes Augustani etiã cum Cambilhone in communionem scelerum, & per bonam consecutionem, pœnarum quoq; venerunt.

VIII. Si fur aliquis vel latro deposuisset apud Prædicantes Augustanos furta sua & partam prædam, pecuniam nimirum, & alia huius generis externa bona, vel instrumenta; quibus furari & latrocinari consuesset: Prædicantes iure optimo iisdem, vel nõ planè dissimilibus pœnis digni censerētur, quibus ipsemet fur & latro. Ergo & nunc cum fur & prædo pestilentissimus, Cambilhon non nummos, sed famam, honorem & existimationem Iesuitarum furari, prædari & depopulari ingressus; instrumentum, quo id transactum dare voluit; nempe libellum famosum, apud Prædicantes deposuerit; Et ipsi ad custodiendũ operam suam prolixè obtulerint; & reipsa itidem in custodiam exceperint; sequitur, eos iisdem cum Auctore pœnis *subiugandos* esse,

vt verbo legis vtar: nisi fortè putant Prædicantes, fures, latrones, prædones qui alicui fortunas suas eripiunt, execrabiliores esse, quam fures & prędones, qui famam, honorem, & existimationem hominibus violenter ademptum eunt: Cum tamen, qui rectè sapiunt, potius omnium facultatum suarum, & ipsius etiam vitæ, quàm famę, bonique nominis & existimationis iacturam facere eligant, ac præoptent.

IX. Si quis faber serarius pateretur sciens & volens, aliquem sua in officina, claues, & instrumenta seris reserandis idonea cudere, eo fine, vt arcas recluderet, & alienas opes expilaret; ille eodem vel non dissimili, quo fur, supplicio mactaretur: Ergo & illi, qui sua in officina eos fabros tolerant, qui instrumenta; hoc est, libellos diripiendæ, expilandæ & harpagandæ alienæ famæ conficiunt; ad easdem, vel non multò mitiores pœnas obligantur, quibus ipse Auctor & architectus. At Prædicantes passi sunt Cambilhonum, sua in officina; sub suo patrocinio, præsidio, & tutela, instrumentum, hoc est, libellum famosum, fabricare, quo vix quidquam pestilentius vnquam exstitit. Quid igitur commeruerunt?

X. Si ego similem librum contra Prædicanti-

canticum Ministerium apud me, meoque sub patrocinio componi paterer, vel passus fuissem, compositumq; in deposito asseruarem, ipsumque scripti talis fabricatorem benignè ac amicè haberem, vel habuissem; Prædicantes sonoris vocibus me ad easdem cum Auctore pœnas postularent, & si quę exemplaria siue manuscripta, siue typis excusa, ad alios emanassent, ea non nisi ex Autographo apud me deposito exscripta, vel iureiurando interposito, confirmarent: neq; protestationi meæ in contrarium vllam fidem haberent. Quod ergo iure suo Prædicantes aduersus me agerent, dicerent, & scriberent, si ego aduersus eos patrassem, quod ipsi contra Iesuitas designarunt; hoc iam, quando ita merentur, audiant; & si graue est audire, id sibi imputēt; nam cur Cambilhonum cum suo libello famoso in clientelā receperunt? Cur ignominiosissimam chartam Vulcano nō consecrarunt? Cur suæ potius insontes traducendi libidini, quàm legibus recta impe- rantibus obsecuti sunt? Cur scripturæ infamatorię fautores, patroni, approbatores, adiutores, promotores, propagatores, & depositarij contra leges diuinas & humanas esse voluerunt?

Cur non, vt Euangelici Paſtores, feciſtis, quod Carolus V. in ſua Conſtitutione de *libellis famoſis* faciendum admonet. Quid illud? Audite. *Vbi eiuſmodi aut ſimiles libelli, ſcripturæ, picturæ, fuſiles & ſculptiles ſeu res fictiles impreſſæ, aliâſue exſtarent, aut in futurum ederentur, publicarentur, circumferrentur, & venderentur, ea auferantur à venditoribus, ac omnibus modis ſupprimantur.* Si huic Carolinæ ſanctioni ſatisfeciſſetis, quando Cambilhon ipſum Autographum famoſæ ſuæ Relationis ad vos attulit; iam haud paulò quietius viueretis, neque in furias ardentibus vos tædis inſequentes, & aſsiduè flagellantes, furoremq; ſuum mentibus veſtris inſpirantes, & merita ſupplicia ſæpe obiectantes & intentantes, incidiſſetis.

XI. Quia Carolinæ Conſtitutionis mentio facta eſt, lubet aliud quoque vobis inde ferculum apponere: Vos boni conſulite, & num concoquere poſsitis, diſpicitote. Ita ergo inuictiſsimus Imperator Carolus V. *Nec venditor tantummodo, ſed & emptor, aliique penes quos eiuſmodi libri famoſi, aut picturæ, paſquilli, aliiue tales ſcripti, picti, aut impreßi reperiuntur, in carcerem coniiciantur* (arrigite aures, ô Prædicantes) *& criminaliter vel per quæſtionem interrogentur* (iterum moneo, vt arrigatis, & quan-

quantum poteſtis, quàm longiſsimè extendatis ambas auriculas) *vnde & à quo tales libros, picturas aut ſcripturas acceperint.* Ecce in quod periculum vos Cambilhonicum depoſitum detruſerit.

Præcipit deinde Imperator, vt Auctor ſtudiosè quæratur, & in poteſtatem redactus, debitis pœnis vnà cum ſuis fautoribus, promotoribus & adiutoribus ſubiiciatur. Vbi rurſus Prædicantes indemnitati & indolentiæ ſuæ timendi non iniuſtam cauſſam habent: quia licet Carolus V. pœnam infligendam non nominet, eam tamen arbitrio Iudicis relinquit; cui integrum erit vel capitalem pœnam ex Codice vel flagellationem ex Iure Canonico (quarum vtraque proculdubio Prædicantibus gratiſsima accideret) decernere.

Ex his omnibus, quæ hucuſque diſputata ſunt, liquidò elucere exiſtimo, Prędicantes furioſo ſuo ſcripto, ſe ab accuſationibus Apologiæ meæ, & pœnis, quæ famoſorum libellorum conditoribus conſtitutæ ſunt, non extricauiſſe; ſed magis intricaſſe: neq; enodaſſe; ſed potius implicatius innodaſſe. Neq; quidquã aliud ſupereſſe video, quàm vt quod ſplendida bilis Volcij, in Appendice euomuerit, inſpiciam & diluam.

Furiæ

Furiæ & Foriæ Volcianæ.

APologetico meo aduerſus Cambilhonicam Relationem adiunxeram Appendicem nominatim contra Volcium; Is vt vicem reponeret, ad ſcriptum, quod communi Prædicantium Auguſtanorum nomine concepit & edidit, ſimiliter appendicem ſui ſpeciatim ac nominatim tuendi gratia addidit.

Scripſerat Volcius in quadam Germanica ſua Inuectiua de Vocatione Miniſtrorum Lutheranorum contra eruditum virum D. Georgium Pomerium ſequentia verba. So weiß man daß in etlichen Jeſuitiſchen Collegiis, gemeiniglich vnder der Erden / ſondere carnificinæ, vnd Schörgen Werckſtat zufinden / darinnen ſie mit allerhand henckeriſchē Inſtrumenten / von Reckleitern / Schwerten / Stöcken / henckeriſchen Kleydern / vnd was mehr zu ſolcher Stockmeiſters Arbeit gehört / verſehen / damit ſie jhre Leuth ſchrecken / ſtöcken vnnd blöcken / daß ſie keines andern Schörgen bedörffen / alßdann im Fall der Noth mit mehr Vmbſtänden der Perſonen / ſo es geſehen / zu erweiſen.

Quæ verba (ſi tamen verba & non potius horrifica mendaciorum & calumniarum porten-

portenta nominari merētur) dixi Volcium à Cambilhono mutuatum; quod libenter inficiaretur; ſed res clarior eſt, quàm vt vel ab ipſa impudentia negari queat. Audi Cambilhonica dicta, ex Relatione Germanica, & cum Volcianis compara. Ferꝛner ſo ſolſtn auch in den Löchern vnd Kerckern vnder der Erden/ein wunderbarliche Liberey ſehen/als nemblich Strick/allerhand Foltern/ Schwerter/Peyle/Zangen/Stöcke/Halßeyſen/Leitern: auff welche ſie/ manch armes Mutterkind/ ſo etwan in dieſer Bluthund vnd grewlicher Tyrannen henckeriſche vnnd diebiſche Klawen gereth vnd kombt/ elendiglich binden vñ ſpannen/ vñ deſſen Glieder erbärmlich von einander reiſſen/zerꝛen/vnd dehnen. Es fehlet da gar nicht an ſchrecklichen vnd henckeriſchen Kleydern.

Hæc Germanicus Cambilhon: quæ Latinus ita propoſuit:

In carceribus verò ſubterraneis, miram videas Bibliothecam: Funes, fidiculas, gladios, ſecures, forcipes, cippos, numellas, ſcalas, quibus illigati miſeri artuatim diſtrahuntur, ſi qui deuenerint in iſtorum Mecentiorum & Phalaridum manus. Non deſunt tragicæ veſtes carnificum, pileus pyramidalis, atrie plumis ornatus, thorax fimbriatus & diſſectus, caligæ hydropicæ & ſollicantes, ad talos vſque demiſſæ, vt vel intuenti horrorem incutiant.

Ex horum verborum cum Volcianis vel Volcianorum cum iſtis collatione luce dilucidius eluceſcit, Volcium, quando ſuprà recitatam periodum vel lœdoriam in chartam retulit, in animo habuiſſe, atque adeò animo reſpexiſſe Cambilhonicam de carnificinis ſubterraneis criminationẽ. Quid Volcius? Mira prorſus, & tot mendaciis ac contumeliis inuoluta, vt priorem criminationem, quam effudit, non abs ſe amoliri, ſed nouis iiſque triplicatis, quadruplicatis, vel etiam quintuplicatis calumniis adaugere voluerit.

Occinit Prædicans: *Talia de nobis publicè ſcripta & prius literis mandata eſſe, quàm Cambilhon Auguſtam venerit, ſuamque Relationem Prædicantibus tradiderit: ſibi eius, quod aſſeruit, probandi teſtes non deeſſe, producitque Germaniam, Galliam, Angliam, Poloniam, Daniam & Rempublicam Venetam*: item *Catechiſmum Ieſuiticum, Speculum Ieſuiticum, Iconiſmum Ieſuiticum* Anno 1596. euulgatum. *Actionem Arnoldi, Antiphilippicam aduerſus Philippicam Iacobi Syluani: Et Hiſtoriam Ordinis Ieſuitici.*

Reſpondeo I. non eſſe quæſtionem, quid alij de Ieſuitis ſparſerint; ſed num Volcius verè de Ieſuiticis ſubterraneis carnificinis id, quod ſcripſit, ſcripſerit: Et an nõ calum-

niam

niam istam à Cambilhono, seruatis propemodum Cambilhonicis verbis; acceperit. In hoc quæstio versatur. Tu cur extra oleas salis, & extra propositum de integro nouas criminationes nectis, nisi quia in criminationibus omnem spem ac præsidium caussę tuæ ponis?

Respondeo II. Si tot testes tibi suppetunt, quot nominas, eò minus recusare debebas, quod à te flagitaueram, videlicet, vt hanc accusationem de specubus subterraneis, spelunca semihominis Caci longè tetrioribus, ac immanioribus, iuris viâ ac formâ obseruata, ad amplissimum Augustanæ vrbis Senatum, vel ad illustrissimum & Reuerendissimum Episcopum abs te legitimè probādum deferres, neq; enim hos iudices, hoc in casu, detrectaturi eramus, vel in posterum recusaturi sumus, quo sua innocētię stet gloria, & veritati honos intactus maneat. Quid tibi factu facilius, quàm si Germaniam, Galliam, & tot alia Regna ac prouincias pro te & calumnia tua adstruenda testimonium iuridicè dicentes producere potes. Et tamen tu restitas & renuis: *teque tam senatum, quàm Episcopum Augustanum pluris æstimare dicis, quàm vt eos huiusmodi Scholasticarum & puerilium rerum delatione occupare* Fol. 15.

& molestare velis. En quam Prædicantes famam & existimatioñe alienam rem leuem & vilipendendam iudicent. En quàm grauissimas infamationes pro nihilo reputẽt; & quasi pro ludo ac ioco ducant. Scilicet res leuis & puerilis est, cuiusque caussa manum non verteris: palam euulgare, *in aliquibus Iesuitarum collegiis esse carnificinas & officinas lictorias, omni genere instrumentorum, quibus carnifices vti solent; probè instructas, vt equuleis, catastis, gladiis, cippis, carnificum vestimentis, & id genus aliis ad officium lictorium seu carcerarium pertinentibus organis; quibus nostros homines terreamus, torqueamus, vinciamus, & illigemus: Et hoc probari posse testimoniis eorum, qui omnia ista viderint.* Scilicet hæc de Iesuitis disseminare, vt fecit Volcius, res est exigua, & cui adesse Ioui haud vacet: Iuxta illud poëtæ.

Non vacat exiguis rebus adesse Ioui.

Si aliquis Iesuitarum tale quid scripsisset de ędibus aliquorum Prędicantium Augustanorum, iam iterum totũ Ministerium capita in vnum contulisset, & communi Apologia totis viribus hanc ignominiæ notam à se depulisset. At cum Volcius Iesuitarum collegia hoc probro ac dedecore collutulat, id non ægre ferri, sed tanquam à iocante & ludente: animumque nonnihil re-

laxare

laxare cupiente profectum, accipi debet. Quis enim tanta negotiorum mole distento Volcio crimini det, si aliquando hilaritati & remissioni det operam: adq; Iesuitarum nomen & honorem lacerãdum & lancinandum; (quo ei nihil iucundius euenire potest,) digrediatur & exspatietur?

Respondeo III. Volcium non vt præconem Euangelicum, sed vt hæreticum calumniatorem agere, cum dicit, *se sua mendatia posse probare testimonio oculatorum testium.* Qui sunt isti oculati testes, præter cœcum Cambilhonum? Quamquam Cambilhon apertè non dicit; *hæc à se visa.* Si tales testes excitare & proferre potes; & non feceris, via & ratione iuris legitima obseruata; *ne vnam quidem ingenui sanguinis guttam toto in corpore tibi superesse iteratò dicã.* Tones, fulmines, torqueas te & retorqueas, baccheris, & centurias conuiciorum despuas ac despumes; nihil moror; Hoc audire debes, quamdiu cum his tuis *oculatis testibus* ad competentem iudicem non accesseris, & quibus in Collegiis has tam horrificas & omnibus latomiis diriores officinas conspexerint, legitimè ostenderis. Nominas tu multos, nec homines tantum; sed & integra Regna. At ego tibi recino, nullum penitus, nullum

omnino has ſubterraneas carnificinas nobis affinxiſſe, aut à ſe vel ab alio viſas, ſcriptum reliquiſſe. Cambilhon huius teterrimi commenti primus Auctor fuit. Et Volcius primus poſt Cambilhonum, propagator. Ne Haſenmüllerus quidem huiuſmodi ſubterraneũ lictoribus & carnificibus conſentaneum apparatum ſe apud nos conſpexiſſe ſcribere auſus fuit; Etſi mortalium omnium (poſt Cambilhonum tamen, eiuſque fautores Prædicantes Auguſtanos, his enim primæ debentur) ad mendacia & omnem impudentiam proiectiſsimus.

Porrò ad calumniatores, quos Volcius nominat, plura non repono, quia teſtimonio ſuo Volcianum mendacium non ſtabiliunt: vt iam dixi; Et pleriſque iam olim copiosè reſponſum eſt; vt à me, Haſenmüllero; à Richeomo in Apologetica expoſtulatione, Catechiſmo Ieſuitico. A Franciſco Montano, Arnoldo. *Speculo Ieſuitico*, ſi fortè hoc nomine Predicans Heilbrunnerianum indicat, à P. Matthia Mairhoffero, & à P. Conrado Vettero. Si autem per *ſpeculum Ieſuiticũ* intelligit *Inuectiuam* Arnaldi in Germanicum ſermonem cõuerſam, habet eius refutationem Gallicam & Latinam à Franciſco Montano, quẽ antea nominaui. Spe-

culum

culum Zephyrianum, quod VVitteberga non ita pridem protulit, ita tersi & abstersi, vt si vel Zephyrius vel Volcius in id intueri posthac velit; neuter hominem, sed monstrum quoddam ex maledictis & pseudologiis consutum conspecturus sit.

Quem librum Germania, Gallia, Anglia, Polonia, Dania, & Veneta ditio aduersus Societatem euulgarit, ego nescio. Aliquos ex Germanis, Gallis, Anglis, &c. in Societatis nomen debacchatos esse, scio: At isti nec sunt Germania, nec Gallia, nec Anglia, nec Polonia: sed plerumq; conuiciatores & calumniatores, & libellorum famosorum architecti; quorum scripta nullius existimationem ex Iuris dispositione, lædunt; sed in Auctorum suorum capita omnem infamiæ maculam referunt. De rebus Gallicanis, nimis serò in Theatrum ascendis. Iam peroratum est: Iam dicto illo; Plausum date; cauea dimissa est. Lætior fuit reuocatio, cum tantis & tam luculentis innocentiæ nostræ testimoniis coniuncta, quàm tristior eiectio. Et quis coaxantium ex paludibus suis Prædicantium, Volcij, & similium obstreperas & absonas voces moretur, cum ipsemet potentissimus Galliarum & Nauarræ Rex, Apologetico pro Societate in-

 stituto;

ſtituto; Innocentiam noſtram publicè, fuſè & acriter tutatus fuerit? Quæ Regis oratio exſtat in Apparatu Poſſeuini noſtri; V. *Societas IESV*: Et non ita pridem Germanicè excuſa eſt Coloniæ; & nuperrimè itidem Herbipoli.

Præter hæc ſatis Apologiæ & pro innocentia noſtra teſtimonij nobis ſunt ſequentia. I. Noſtros in ea Galliæ loca vnde expulſi fuerunt, reuocauit. II. Multa noua Collegia clariſsimis in vrbibus ex fundamentis exſtrui libentiſsimè permiſit.

III. Ipſemet nouum Collegium Flexiæ Societati ſ[?]ædificauit, adiunctis ſcholis, numeroſa iuuentute, literis operam dante, frequentibus.

IV. Noſtros non tantùm in Gallia paternè fouit, & vt Societas in ampliſsimo illo Regno ſuo propagaretur, elaborauit; ſed & coloniam de noſtris, Conſtantinopolim ſumptibus ſuis deduxit; poteſtate à Turcarum Imperatore impetrata: Quo etiam quinque de ſocietate feliciter appulerunt ſeptimo die Septembris, Anno Redemptoris M. DC. IX. excepti amiciſsimè & humaniſsimè cum ab aliis, tum ab Illuſtriſsimo Chriſtianiſsimi Regis Legato, Domino de Salignac.

Statue-

Statuerat denique idem Rex nostros in Franciam nouam, seu Galliam Antarcticam mittere, Quod non fugit Anonymum illum calumniatorem, qui non ita pridem. Diaboli instinctu, *Spiritui immundo*, varias quęstiones dissoluendas proposuit, sub nomine Patris Cottoni: nam inter cętera quęsita; hoc itidem apparet. *Quid circa missionem in Franciam nouam, & totam oram aduersa America*. Hæc & plura huius generis apertè euincunt, potentissimum Regem, id, quod antea de Societate dispersum fuerat, calumniis accensuisse; qui certè factis tam egregiis pro Societate os loquentium iniqua obstruere potuisset, nisi infrunitorum Prædicantium proteruia etiam sole meridiano dilucidiora inficiari consueuisset.

Cum Veneta Republica, quam hîc ingerit Volcius, idem Prædicantibus euenturum confido quod euenit cum Gallia. Scitis, quid nam illud? Scitis, & ingemuistis, & etiamnum recordatione tam improuisi euentus ingemiscitis.

Admordet quoq; Volcius nomen & famam *P. Henrici Garneti*. Mordeat rabiosi instar canis; citius dentes suos, quàm nomen sancti illius & inuicti Martyris confringet.

Nihil addo; quia hoc vere Colonia nobis dedit solidam & efficacem pro P. Garneto aduersus criminatores Apologiã scriptam à P. Andrea Eudæmonioanne Cydonio. In hanc suas vires, si quæ suppetunt, Volcius expromat, sed Latinè; nam Cydonius longè min⁹, quàm ego, Germanicam linguam intelligit. At mitto ista, quæ Volcius extra rem inserſit; tantum eo consilio vt lectores, cum aliis occupati, interea Volcij, & turpissimi sceleris ab ipso commissi, obliuiscantur.

In viam redeo. Vt se à crimine obiecto Volcius purget; occinit; *se non de omnibus collegiis locutum*; *sed tantum de aliquibus*. Neque ego dixi, Volcium de *omnibus* locutum. Sed quia non omnia, sed indefinitè, *nonnulla* hac infami & diabolica criminatione adspersit, ideo à crimine immunis erit? Si ego publicè scriberem; nonnullos Prædicantes ex Augustano Ministerio domi suæ *carnificinas subterraneas* habere, in quibus omnem carnificum & lictorũ apparatum familiæ torquendæ & excarnificandæ asseruent; an ideo inter contumeliosos infamatores isti me non collocarent? Imò, huiusmodi, ratione locorum, indefinita infamatio grauior esse videtur, quàm si definita esset; nam

dum

dum nullius nomen exprimitur, de omnibus suspicio oboritur; Si enim indeterminatè dicerem: aliquos ex Augustano Prædicantico Ministerio esse *scortatores & adulteros*; neque signatè indicarem, qui nam his flagitiis inquinati essent; non nemo foret; cui suspicio de Volcio vel Rülichio iniiceretur; viris alioqui integerrimis, & instar triduani infantis immaculatissimis.

Qualis autem huius Prædicantis frons & mens, cum scribere non veretur, *me in Apologia cõcedere, huiusmodi speluncas subterraneas, & talem carnificum & lictorum panopliam in aliquibus collegiis etsi non in omnibus, reperiri.* Vbi pudor? Quanquam quid ego de pudore? vbi vel tenue vestigium pudoris & ingenuitatis in hoc Prædicantico pectore? Egóne hoc dixi, fassus sum, scripsi; Vbi oro? Vbi? An vbi dictum, in nostris quibusdam templis sepulchra, quibus mortui conduntur, in speciem conclauis seu cameræ efformari? Atqui ex sepulchris facere eiusmodi lictorum & carnificum officinas, quales tu cum tuo Cambilhono, in Collegiis & templis nostris exstruxisti, nihil aliud est, quàm in reprobum sensum datum, & à calumniatorio spiritu integrè hoc est, corpore & animo possessum esse. An in solis Iesuitarum

Fol. 14.

rũ Ecclesiis huiusmodi sepulchra cernuntur? An nõ in pluribus Germaniæ Templis hanc tumulorum formam reperire licet?

In Apologia rogaui Volcium & gregales eius, vt collegium Augustanum lustrarent; & propriis oculis inspicerent; num Cambilhon in sua Relatione mentitus fuerit.

Quia verò Volcius has subterraneas *carnificum & lictorum officinas*, innuit esse nostra sepulchra; iterum iterumque rogo, vt collegium Augustanum adire, & in sepulchra illa descendere velit: Aperientur, ne dubites: & fiet descendendi copia; & vt ab omni malo tutus sis; haud grauatè ferent, Collegij Augustani incolæ, vt præsidij & securitatis caussa, aliquot *Sclopetarios* tibi adiungas. Si officinas huiusmodi, & talia instrumenta, repereris, renuncia mihi, statimque ad te aduolabo, & *Prædicans* fiam, & vnà mecum Interpres meus P. Conradus. Quodq; de Collegio Augustano dico, de omnibus huiusmodi sepultura vtẽtibus intellectum volo. Eia ergo Volci, exsurge: & tandem in rem præsentem veni. At renuis. Qua de caussa? *Vestigia*, inquit, *me terrent*, quo insinuat; omnia vestigia in collegia nostra *introrsum spectare: nulla retrorsum*; vt aiebat illa

Hora-

Horatiana vulpecula: cui' verba num ideo vſurpat Volcius, quia vulpes eſt? Si iam paulò apertius euoluerem, quid hoc dicto Volcius tacitè innuat, grandem ſibi iniuriam irrogari clamitaret. Dic, Volci, an nullus vnquam Lutheranus Prędicans Collegium Auguſtanum ingreſſus & egreſſus eſt? An nullus, qui pedem intulit, pedem retulit? O hypophantam, ne dicam, Sycophantam: qui mentitur; *me & Interpretem meum P. Conradum, conſcientia ſcelerum & maleficiorum coactos, verba ſua contra mentem ſuam de homicidiis accepiſſe; cum ipſe non de his, ſed de ſeuera diſciplina, qua noſtros coërceamus & in ordine retineamus; ea protulerit*: At mentitur Prædicans; nuſpiam enim dixi, nos à Volcio contumelioſis illis verbis *homicidiorum* accuſari. Et vt id dixiſſem, rem ipſam dixiſſem: nam Volcius illam calumniam ex Cambilhono, & ſenſu animoque Cambilhonico ſumpſit. At Cambilhon in ſpecubus illis ſubterraneis non tantum carnificinas per equuleos, cataſtas, fidiculas, & id genus alia inſtrumenta inſtitui, ſed & cædes patrari flagitioſiſsimè & improbiſsimè affirmat. A cuius ergo verbis Volcius vix abiuit, ab eiuſdem etiam perfido ſenſu non receſsiſse, meritiſsimò exiſtimari poteſt; præſertim cum

cum in officinis cruciariis carnificum & li-
ctorum, vi carnificinæ ita ſontes crebrò de-
bilitentur, vt animam exhalent. Quapro-
pter cædes vix vitari poſſent, ſi huiuſmodi
carnificinarum vſus in aliquibus Collegiis
noſtris vſitatus eſſet.

Præterea, quàm Volcius ab hac de cædi-
bus Ordini noſtro impingendis cogitatio-
ne alienus fuerit, ſatis inde apparet, quòd
iam ex Haſenmüllero non exhorreſcit pro-
iectiſsimè mentiri; eos qui ex ſocietate no-
ſtra *fugam meditantur vel capi, vel rota, vel igne, vel aqua, vel fune, vel veneno tolli.* Scilicet illi, qui
hæc ex infamatorio libro in ſuas chartas
tranſcribere religioni non habet, ingens
iniuria irrogatur; ſi verba Cambilhonica
abs ſe verbatim propemodum recitata, ſen-
ſu quoq; Cambilhonico accepiſſe & lecto-
ribus propoſuiſſe credatur & feratur.

Adhæc, etiamſi eo ſenſu, quem iam Vol-
cius comminiſcitur, verba Cambilhoniana
attuliſſet; iure tamen, tanquam putidiſsi-
mus calumniator, & alienæ famæ impro-
biſsimus deprædator conſpui, & omnibus
diris deuoueri deberet; & reipſa debet,
propter hanc prorſus diabolicam Diaboli-
cæ ſuæ calumniç explicationem: quã verbis
turbulenti præconis referam, quæ ſunt iſta:

Ich

Ich red vnd beschreib daselbsten jhr strenge/ harte Disciplin/ vñ tyrannische Schulzucht/ die sie gegen jhren vndergebenen Discipulis vnd Nouitiis gebrauchen/ wann sie es vmb begangner Exceß willen/ oder da sie sonsten verdächtig worden/ als möchten sie nicht Farb halten vnd außreissen/ theyls auch zu versuchen vnnd zu tentirn, was hinder jhnen steck (dann ein Jesuiter muß ein kecker Mann seyn/ der hinan geht/ wo man jhn hinschickt/ auch in præsentissimum vitæ periculum) in dergleichen Kercker/ Gefängknuß/ Gewelb/ Klufften/ Zimmer oder Gemach/ wie sie Namen haben mögen/ vnder oder ob der Erden/ einsperren/ sie mit seltzamen schröcklichen Kleydern/ vnd gräußlichen Laruen/ auch allerhand Stockmeisterischẽ Instrumenten/ vnd Sachen schrecken vnnd ängsten/ stöcken vnd blöcken/ daß sie nachmals keines andern Stockmeisters bedörffen.

Hæc Volcius, quæ aliâ censurâ non notabo, quàm Prædicantem istum, donec hæc legitimè & iuridicè ad legitimum & competentem iudicem detulerit, & legitimis probamentis plana testataq; fecerit, & has carnificinas in omnium conspectum argumentis suis posuerit, pro infami infamatore, proque alieni honoris & boni nominis rapacissimo fure & prædone habendum,

neq;

neque dignum, cum quo vllus honestatis amans vllum cõsortium aut commercium habeat, præsertim cum scribere non vereatur, me, quæ impudentissimè de carnificinis istis fingit, *negare non posse*: imò *& fateri*. Et tamen cum hæc de Iesuitis mendacissimè dissipat; nihil de fama & existimatione eorum abs se detrahi persuadere cupit, sed iis, quos Volcianis labris similes lœdoriarum & Pseudologiarum lactucæ oblectant; nam ij, quibus cor sapit, probè peruident, quanta, & quàm grauis, quàm seuerè, nisi legitimè probetur, punienda accusatio sit ista; quod Volcius palam scribit; *Iesuitas discipulos suos & Nouitios in specubus subterraneis, vel etiam in locis supra terram ad hoc destinatis, excarnificare catastis, equuleis, fidiculis & aliis modis, quibus fures & latrones ad malefacta prodenda coguntur*; *Et hunc in finem omnia lictorum & carnificum instrumenta ac vestimenta parata in promptu haberi*; *& Iesuitas has lictorum & carnificum partes obire, vt proinde aliis torturæ administris non indigeant.* Hæc, inquam, accusatio quanti sit ponderis, & quàm digna, vt in eam legitimus Magistratus, veritatis eruendæ gratia, inquirat, nemo prudentum non videt.

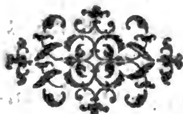
Quaptopter iterum iterumque dicam, nisi

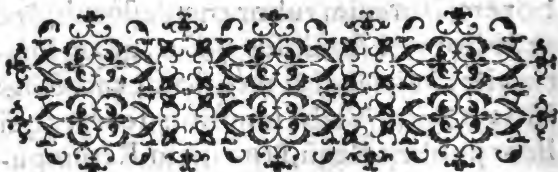
nisi Volcius nominet ea Collegia, in quibus hæc tam Cyclopica facta perpetrantur (quandoquidem in *aliquibus* tantùm collegiis ea patrari ait; & cum tam asseueranter in *aliquibus* ea committi scribat, sine dubio probè nouit, quænam sint illa aliqua collegia, & eorum nomina edere poterit) & ad legitimum suum iudicem iuridicè detulerit; & quæ in vtroque iam scripto suo effutiuit, plana & dilucida reddiderit, eum pro alio non habendum affirmo, quàm pro illo, quem paulò antea descripsi. Bone Deus, quò non progreditur hæretica licentia & effrænis ac effrons petulantia: quæ hîc etiam ingerere ac renouare audet calumniā aduersus P. Schererum de Odontio Lutherano in Stiria olim Prædicante, & postea ob maleficia Græcij, Stiriæ Metropoli, capto, & in carcerem compacto.

Quærit ex me Volcius, *Vnde nam Iesuita Græcensis cum duobus suis famulis acceperit equuleos suos, carnificis vestimenta & ensem maleficiorum vindicem, quibus exornatus ad captum Paulum Odontium accesserit; & ad palinodiam his carnificum syllogismis inducere voluerit, quandoquidem videbat, se Dialecticis Syllogismis nihil efficere posse.* Fol. 19. Respondeo P. Schererium & socios eius, instrumenta illa lictoria, de quibus

Volcius quærit, neq; vidiſſe, neq; tetigiſſe, neque Odontio vnquam propoſuiſſe; ſed Odontium, ſpermologum Volcio gemellum, ea omnia ex eadem officina protuliſſe, ex qua Volcius cauernas ſubterraneas, & omnem illum carnificum & lictorum apparatum deprompſit, nempe ex malè feriato, & ad quiduis fingendum & audendum aptiſsimo ſuo cerebro. Id ita eſſe teſtes dabo Volcio non de triuio, aut circo maximo, aut Prædicantica tribu, ſed de curia & grauiſsimorum virorum cœtu, ſanctoq; ſenatu. Nam cùm Odontius hanc criminationem, de carnificum inſtrumẽtis, (quam in ſuam chartam Volcius intulit, vt cento conuiciis magis farciretur,) ſcripto in vulgus euulgato diſſeminaſſet: Inclytus Archiducalis Ciuitatis Græcenſis in Stiria ſenatus, innocentiæ noſtræ, & P. Schererij aduerſus conuitiatoris Odontij infamatoria blateramenta publicum teſtimonium, typis excuſum, & impreſſo vrbis ſigillo munitum ac corroboratum, dedit, XXVIII. Auguſti Anno M. DC. VII. cuius authenticum exemplar ad me quoque peruenit: & cuiuis inſpicere cupienti, libens volenſq; monſtrabo. Partem eius adſcribere, operæ pretium duxi; non vt Volcium dem in ruborem;

borem; iam enim rubor eius defloruit; Sed vt lector veri ſtudioſus videat, quàm inſatiabile cõuiciandi & mentiendi cacoëthes iſtos Quinti Verbi miniſtros teneat; qui licet publicis Regũ, Principum, Rerumpublicarum, ciuitatum & Ordinum teſtimoniis redarguantur, prout iam ſæpè factum eſt, ipſi tamen omnia ſuſque deque habent, & ad id vnum incumbunt, vt vel vetera & iam funditus euerſa mendacia paululùm reconcinnent, & recinant; vel certè noua excogitent, & in vulgus diſpergant. Sed iam Volci vaciuas fac Prædicanticas tuas aures, vt audias, quid de tuo Odontio, teque eius in eodem ſycophantandi campo *ſubadiuua*, Senatus Græcenſis ſentiendum iudicandumq; eſſe, publico diplomate ſenſerit ac iudicarit.

TESTIMONIUM INCLITI SENATVS GRÆCENSIS IN STIRIA PRO SOcietate IESV, nominatim autem pro P. Georgio Schererio, contra Odonticas & Volcianas criminationes.

WIR Burgermeister/ Richter vnd Rath der Fürstlichen Haubtstadt Grätz in Steyrmarck/ ꝛc. Entbieten allen vnnd jeden/ denen diese vnsere Gezeugnußschrifft zuvernemmen fürbracht wirdt/ oder die es selbsten lesen möchten/ was Würden/ Standts vnd Namen sie seyndt/ vnser gebührliche Dienst/ auch freundtlichen Gruß zuuor. Vnnd geben denselben hiemit zuvernemmen: daß/ nach dem wir in offentlichem Rath beyeinander versamblet/ vns fürkommen/ vnd verlesen worden/ eine zu Dreßden/ durch Hieronymum Schützen/ im verfloßnen 1603. Jahr gedruckte

gedruckte / vnnd von einem Sectischen Predicanten Paulo Odontio, welcher Anno 1602. seines gegen der Fürstlichen Durchleucht / vnserm gnädigistẽ Herrn vnd Landsfürsten/in viel Weg gebrauchten Vngehorsambs halber/ allhie gefangen gelegen / wider etliche Herren Patres der löblichen Societet IESV allhieigem Fürstlichem Collegij, außgehende Historische Erzehlung / im Grund aber ein falsch vnwarhafftes Famos vnnd Lästerlibell / dessen Innhalt fürnemblichen in dreyen Puncten besteht.

Als erstlichen / welcher massen er gefänglich eingezogen/Item/wie Christlich vnd sanfftmütig er zur Bekehrung angemahnt/Drittens/wie er vmb seiner Mißhandlung willen / ad triremes verurtheilt worden. In welchem Libell er vnzählich vil grober vnnd offenbaren Landtlugen/ sonderlich dieses eingeführt hat/ daß nemblichen in sein Predicantens wehrender Verhafftung/sich etliche Patres der Societet IESV. für Henckersbuben gebrauchen lassen / vnnd in der Gefäncknuß die Tortur gegen jhme Predicanten fürnemmen wöllen.

Ferrner/ daß Herr Pater Scherer in der jenigen Custodia zu Hoff/darinn er Predicant ver-

hafft gelegen / eines vermeinten Verbrechens willen / auch Tag vnd Nacht schwitzen müssen / was auch dergleichen erdichte / vnwarhaffte / vnd lästerliche Anzug mehr seynd.

Wann aber solche Lasterschrifft vnd Calumnien, eins so wol als das ander / ein offentlicher Falsch / Vnwarheit vnd Lugenwerck / vnd von nirgends andern / als auß einem / mit dem Teuffel besessenen Menschen / welcher von Anfang ein Vatter aller Lugen genendt wirdt / entspringen / also haben wir zu Rettung der Christlichen Warheit / auch zur Defendirung der Ehrwürdigen Societet IESV, jhres wolhergebrachten Namens / vnd erspärten ehrlichen Lobs / in Erwegung / daß nicht allein von diesem vnartigen / vnd den hochgelehrten vnnd gottseligen Patribus im wenigisten nicht zuvergleichen / vngeschickten Predicanten / sondern auch anderer Orthen / von seines gleichen selbst erwachsenen Clamanten / diese ansehnliche Societet gar vnbillich angriffen / vnnd dermassen vnuerdienter Weiß / geschendet worden / daß sie alle miteinander / daß wenigiste / so sie wider dieselbige außgossen / zubeweisen haben / wahr sein bekennen / vnd männiglich zu Kundt thun müssen / daß solche Ehrabschneider / vnd jhres Nechsten guten Namens

mens verleumbder / Vermög der Bäpstlichen vnd Keyserlichen Satzung / Ordnung vñ Constitutionen / in deroselben Acht vnd Bann gefallen / auch vor mäniglichen / so wol vom Geistals vom Weltlichen Gericht / offentlich censuriert / vnd bestrafft werden können.

Wir sagen auch bey vnsern guten Ehren vnd Ehrliebhabendem Gewissen / vnd thun solches hiemit in Krafft dessen wissentlich / daß wir zuuor dergleichen Geschicht / die Herrn Patres betreffendt / in vnserer Fürstlichen Haubtstadt Grätz / niemahl nichtes gehört / oder verdächtlichs fürkommen / wie dann er / Predicant / als er in vnserm Rahthauß gelegen / solches nicht verschwigen / sondern zu seinem Behelff offentlich angedeutet habẽ würde / seitemahln bekandlich / daß in dergleichẽ criminalibus causis ad pœnarum supplementum nichts verschwigen bleibt. So seynd ja die Herrn Patres vber alle vnsere warhaffte Bekandtnuß / vielmehr Ehr vnd Titul würdig / als daß sie von vns / als vnsere getrewe Geistliche Seelsorger / vnd vnverdroßne Arbeiter in dem Weingarten deß Herren mögen beschrieben werden / da sie nicht allein vnsere Stadt / vnnd gantze gemeine Burgerschafft mit der allein seligmachenden Catholi-

schen Religion erleuchten / sonder der gantzen Deutschen Nation mit allen freyen Künsten / guten Exempeln / vñ erbarn auffrechtem Wandel / also ersprießlich vorgangen / daß durch jhren steten Fleiß / Mühe vnd Arbeit / viel ansehnlicher gelehrter Leuth wordē / welche dem gemeinen Nutz mit sondbarer mäniglicher Satisfaction, so wol in Geistlich als Weltlichen Regimenten / Gott vñ seiner Kirchen zu sonderbarem Lob / vñ der gantzen Christlichen Gemein augenscheinlicher Aufferbawung fürstehen / dahero sie dann billich von allen Nationen respectirt / vnd von vnserm gnädigisten Herrn vnd Landsfürsten / auch andern ansehnlichen Fürsten vnd Potentaten geehrt / celebriert vnd commendirt werden / wie auch wir / vnd ein löbliche Burgerschafft sie für vnsere Lehrväter vnd Zuchtmeister / rechtmessig erkennen.

Er / Pater Scherer / ist zwar dazumahln Ihr Fürstl. Durchl. Ertzhertzogen Ferdinandi zu Oesterreich / rc. Hoffprediger gewesen / den Krancken / vnnd in Todtes Nöthen ligenden / so wol auch den Gefangenen Personen / bey Tag vnnd Nachtzeit / alle mügliche Hülff erwisen / wie vns dessen vnnd männiglich wol bewust / so wol der anderen Herren Patrum der Societet IESV le-

ben

ben vnd Wandel/ so wol an jetzo/ als zuuor lange Jahr wol bekandt/ niemahlen aber dergleichen Schmachreden / vnd Inzüchten von jrrgendt einem Ehrliebhabenden Mann gehört / oder suspicirt worden.

Dahero der Durchleuchtigiste Fürst vnnd Herr/ Herr Maximiliā Pfaltzgraue bey Rheyn/ Hertzog in Obern vnd Nidern Bayrn/ rc. eben vmb dergleichen falsch angelegte Inzüchten / vnnd vber die Herren Patres außspargierte Lugengedicht / mit einem Fürstlichen offnem Patent sie im Grundt/ vnd mit der Warheit wider alle Klaffmäuler geschützt vnd verthediget hat. Darneben daß das Ketzergeschmaiß anders sich nicht an disen gelehrten Exemplarischen / vnd der gantzen breiten Welt wolbekandten geistlichen Männern weiß zurechnen / als daß sie jhnen alles vbels vnd vnbillichs / von wegen jhres grossen Eyffers vnd Tapfferkeit / so sie in Fortpflantzung der Catholischen Religion/ vnd Refutierung jhrer falschen vnnd ketzerischen Irrthumben erweisen / aufftragen / von dessen wegen sie einen ewigen Lob haben/ vnd werden mit nichte von solchen Flädermeusen / die sich allein in den Schliefwinckeln / vnnd bey der Nacht/ auffhalten/ interturbiert/ rc.

Habes Volci amplissimi senatus Græcensis de tuo Odontio, eiusque calumniis à te repetitis iudicium, quod recitare, & denuò euulgare volui in spem gratię tuę: quã, cum priore scripto à te non obtinuerim, hac altera congressiuncula, me impetraturum spero: maximè cum pro conuersione & illuminatione mea & P. Conradi ad calcem Appendicis tuæ tam calidas preces ad Deum effundas. Crederem tamen te plus effecturum, si pro vtriusque nostrum ad Lutheranam lucem transitu, cilicium aliquot mensibus gestares; & bis cum Pharisæo illo in sabbato ieiunares; & ter quot hebdomadibus disciplinam faceres: quorum omnium suscipiendorum amorem arbitror tibi iam pridem in pectus incussum esse ex lectione meorum librorum de Disciplinis: præsertim Virgidemiæ. Verùm ô vale, & quidem in perpetuum secta Lutherana, vale. *Lupis & agnis quanta sortitò obtigit, Mihi tecum discordia est. Bellua multorum es capitum. nam, quid sequar, aut quem? Sirenum voces & Circes pocula noui.* Voces Sirenum, hæreseos voces sunt. Pocula Circes, hæreseos pocula sunt: *Quæ, si cum sociis stultus cupidusq́; bibissem sub Domina meretrice fuissem turpis & excors,* more eius.

re eius, qui hanc sectam architectatus est. *Vixissem canis immundus, & amica luto, sus:* quemadmodum tuus, ô Volci, Lutherus. Tu beato Dauidi obsecutus, *desine ab ira, & derelinque furorem.* Animum tuum sycophanticum & calumniatorium rege: *qui nisi paret, imperat, hunc frenis, hunc tu compesce catena.*

Laus Deo Virginiq; Matri.

Facultas R. P. Prouincialis.

RESponsum hoc P. IACOBI GRETSERI Societatis nostrę Theologi, ad quorundam Prædicantium Lutheranorum criminationes, quas nuper ob refutatam Cambilhonicam Relationem publicè dissеminarunt; typis mandari poterit. Ingolstadij 22. Iunij. M. DC. X.

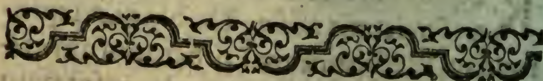
THEODORVS BVSAEVS
Societatis IESV per Germaniam Superiorem Prouincialis.

LE-

LECTORI.

AMice Lector. Accipe & lege interea hoc ad Prædicanticas Furias Latinum Reſponſum. Statim ſubſequetur vernacula verſio, in gratiam Prædicantium, præſertim Volcij, qui Germanica libentius legit, quàm latina; quia illa, quam hæc melius nouit.

ERRATA.

p.10.v.25.ſciuerit.32.v.8.audax.
p.56.v.14.ædificauit.57.v.7.quæſita.63.v.25.conſpectu.
In Relatione Cambilhonica p. 124.v.25. *detrahere puduit.*